

APROXIMACIÓ A LA POESIA DE MANEL GARCIA GRAU

La paraula

La paraula és un element fonamental en la poesia de Manel Garcia Grau, ja el seu primer poemari en català, *Quadern d'estances*¹, suposa una meditació sobre la paraula en la vida de l'home. La vida seria per al poeta paraula en el temps. O com diu el professor Lluís Meseguer²: "una meditació a l'entorn del temps a través de la paraula i, a l'inrevés, una reflexió sobre la paraula com a vida."

La paraula compleix diverses funcions en aquest llibre; es presenta com a antídoto contra l'enfrontament entre els homes, és instrument de comprensió i de coneixença, i és també element alliberador i de combat per a dignificar la vida.

En *Els noms insondables*³, el poeta presenta la paraula i l'home com dues qüestions inseparables i que no tenen sentit l'una sense l'altra:

Sols conec una humil riba per preservar-me:

el mot,

l'home,

sols això.

En aquest llibre trobem la definició de paraula en el primer poema:

*aquest tendríssim dolor de cada dia
em crema la pell i em fa viure*

I afegeix noves funcions a la paraula, les paraules són els únics elements que poden explicar el món, ja que darrera les paraules no hi ha res:

No et diré

què viu darrera els mots

sinó un gran buit de rostres

Mitjançant la paraula l'home es converteix en una mena de déu, capaç de posar el nom a les seues criatures:

Llauro la terra,

sang d'un món fatigat i mesell,

¹ GARCIA GRAU, Manuel. *Quadern d'estances*. Edicions de la Guerra. València. 1991.

² MESEGUER, Lluís. *Quintet per a un quadern*. Pròleg a *Quadern d'estances*. Edicions de la Guerra. València. 1991.

³ GARCIA GRAU, Manuel. *Els noms insondables*. Editorial 3 i 4. València 1990.

vaig poblant els noms de silenci.

I no només això, al llibre *Mots sota sospita*⁴ el poeta es presenta com a creador, amb la seua paraula, d'una pàtria, d'un món, d'un poble, però al mateix temps ha de ser recuperador del passat, ha de conservar la memòria del temps, com manifesta a "De temporibus novis":

Del temps destructor us parlo...

O a "Teoria de la desolació":

Aquest és un poema de període llarg i lenta cadència.

Per a bastir-lo han calgut

segles de dúctil persistència de cognoms i d' éssers.

En aquest mateix llibre el poeta manifesta que la literatura ha de ser un crit de rebel·lia enmig de les veus callades, en paraules de Vicenç Llorca⁵ "*el llibre esdevé un jurament poètic que planta cara a la realitat amb la realitat de la poesia*", la paraula del poeta ha de ser la veu que sorgeix enmig del silenci, així ho podem llegir a poemes com "Sota jurament" o a "Elegia (segona) a Rabelais":

Davant del silenci, però, sols s'escau un misteri:

Riure i rebel·lar-se són tot la mateixa cosa,

(...)

un colp baix a l'entranya mateixa dels cel·ladors.

El títol del llibre *Els signes immutables*⁶ és molt apropiat perquè en ell se'ns explica quins són els signes que configuren l'ofici de poeta: el temps, la paraula i la vida.

Havíem dit que la poesia era paraula en el temps, i ací el temps es presenta dividit en les tres parts que formen el dia: matí, tarda i nit. El matí apareix com a molt difuminat, únicament com a signe d'esperança i com a començament. La tarda és l'element que constitueix el nucli de l'existència vital, en el qual el temps transcorre lentament i es van conformant desigs i esperances, però també dubtes i renúncies, és el moment en què es pot sentir més intensament la vida i en què tot és possible. Finalment la nit significa l'oblit, l'absència, el silenci, la solitud, però també el coneixement. La paraula serveix per a explicar el món, però no només per a això, sinó que el poeta confia en el poder que té la paraula per a transformar-lo i per fer-lo més humà:

⁴ GARCIA GRAU, Manel. *Mots sota sospita*. Cossetània edicions. Valls. 1997.

⁵ LLORCA, Vicenç. *La pàtria dels mots*. El Temps núm. 718, 23 - III - 1998.

⁶ GARCIA GRAU, Manuel. *Els signes immutables*. Editorial Bromera. Alzira. 1991.

*Bastaria sols un mot per a fer més digne el món.
I nosaltres no som res si no som paraules.*

Ineluctablement unida a la paraula trobem la vida, com diu Lluís Alpera⁷: "*la vida és el mot aclaparador del poeta amb el qual configura totes les cordes, tots els ressorts de la seua existència*". Viure i escriure són una mateixa cosa per al poeta i constitueixen per a ell una autèntica passió. Sovint la vida és formada d'elements contraris

"angoixa i univers", "fel i tendresa", "presències i miratges"...

però malgrat tot el saber-se viu és prou per a que l'home continue dempeus ja que les ferides i derrotes conformen l'existència en aquest ofici seu que és la vida.

La destrucció de la paraula i de la cultura suposa la destrucció de l'home i el triomf de la barbàrie, tal com es pot llegir en el llibre *La ciutat de la ira*⁸, inspirat en la destrucció de la ciutat de Sarajevo, perquè com escriu Ramon Guillem⁹: "*la paraula no pot sinó alçar-se contra la desolació i la desesperança, convertir-se en símbol de la vida, de la resistència contra la barbàrie i la mort absurda.*"

La paraula ha de ser autèntica, ha d'estar al servei de la veritat i del ser humà, no es pot vendre per cap preu:

No vendràs el mot per cap bossa amb trenta monedes

es pot llegir al llibre *Anatema*¹⁰.

Compromís amb el ser humà

El compromís de la poesia de Manel Garcia Grau amb el ser humà ve de lluny, és una constant en tota la seua obra, ja en el pròleg de *Quadern d'estances* Lluís Meseguer¹¹ qualifica la seua poesia com d'humanisme

⁷ ALPERA, Lluís. *Una mostra reeixida de la jove poesia que s'està produint al País Valencià*. Diari Avui, Suplement Cultura, 3 de novembre de 1990.

⁸ GARCIA GRAU, Manuel. *La ciutat de la ira*. 7 i Mig editorial de poesia. Benicull de Xúquer. 1998.

⁹ GUILLEM, Ramon. *El compromís dels mots*. Pròleg a *La ciutat de la ira*. 7 i Mig editorial de poesia. Benicull de Xúquer. 1998.

¹⁰ GARCIA GRAU, Manel. *Anatema*. Edicions Bromera. Alzira. 2001.

¹¹ MESEGUER, Lluís. Vegeu nota 2.

existencial, i Francesc Calafat¹² es refereix a ella com "*una reflexió genèrica sobre l'home*".

En *Els noms insondables* aquest compromís es manifesta mitjançant l'exaltació d'allò més valuós que tenim les persones, la vida. El primer poema és tota una declaració de principis, un cant a la vida:

*Invoco l'auguri,
foc on respira el míser territori
de mi,
baluard on s'arbra el desig de viure
que m'habita.*

La vida és el lloc on el ser humà es va desenvolupant i va creixent, i la seua missió ha de ser dignificar-la:

em torno a veure preguntant per la meua vida
i tot el que he de fer per tal de dignificar-la i preservar-la.

Però aquesta dimensió de compromís del poeta s'anirà accentuant a partir sobretot de *Mots sota sospita*, que com escriu Isabel- Clara Simó¹³ en el pròleg és "*una dolorosa, esquinçada, defensa de la condició humana*". En aquest llibre el compromís amb el ser humà es concreta en la gent de la seua terra, amb la pàtria i amb l'home que l'habita, una pàtria i uns homes que es veuen enfrontats a uns "ells" que volen anihilar-la, però el poeta es rebel·la i els vol vèncer:

*Però tingueu ben segur
que restaré ací fins a la nova vida,
restaré ací fins que s'acallen els bafs enutjosos del mercenaris
enmig l'angosta foscúria dels delmes i els ultratges.*

Però el compromís no és únicament amb el seu poble i la seua pàtria concreta, sinó amb el món i el ser humà en general. El poeta cerca el poema com el cavaller cerca el grial, i trobarà els mots entre la vida i al mateix temps es transformarà novament en missatge per a ser llançat als homes. El to en l'expressió de la poesia de Garcia Grau es fa també més contundent a partir d'aquest llibre i es reflecteix en l'estil a través de la repetició de paral·lelismes, l'acumulació de conceptes i llargs versicles que li donen un to dens i cadenciós.

¹² CALAFAT, Francesc. *Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià, 1980 - 1990*. València. Edicions de la Guerra, 1991.

¹³ SIMÓ, Isabel - Clara. Pròleg a *Mots sota sospita*. Cossetània edicions. Valls. 1997.

La ciutat de la ira, "aquest cant ràbiosament humà a Saravejo", és en paraules de Ramon Guillem¹⁴ "un missatge que aspira, a través del testimoni i la denúncia, a la dignificació d'allò que hom diu condició humana."

En el llibre *Anatema* el poeta s'autoexigeix una actitud ètica, al poema "Sota manament" exposa un seguit de manaments fonamentals sobre allò que significa ser poeta, i els ratifica a "Do del decòrum" on reclama que cal ser decent en la vida. Al poema "Ex - libris" el poeta ens explica que un llibre és un arma contra l'ordre establert, aquest ordre es representa de vegades d'una manera difusa, mitjançant unes "ombres" que assetgen els homes i el propi poeta, de vegades prenen una forma concreta, com al poema "Do de la fabulació", una bella paràbola contra la globalització, en la qual els llauradors són expropiats per les gran multinacionals amb la col·laboració del govern i aquests es refugien sota terra i resisteixen amagats. Aquesta actitud de combat contra els poderosos comportarà que el poder estiga en contra seua, la vexació mentre escriu, i la declaració de culpabilitat sota el delictes de rebel·lió, això fins i tot posarà en perill la seua vida:

*Una destrat cau damunt la joia engendrada
d'uns versos herètics i indòcils dreçats contra qualsevol poder*

és per això que el poeta es revolta i maleeix tots els inquisidors al poema "Do dels bons homes", on recorda aquells escriptors que han patit persecució per les seues idees des de Joan Lluís Vives i Galileo Galilei fins a Federico García Lorca.

Però el poeta no exerceix només una actitud combativa individual, sinó que exhorta a la rebel·lia col·lectiva, així el final d'una bona part dels poemes s'adreça a les persones de bona voluntat convidant-les de manera vehement a un comportament decent i ètic, sense tenir por al poder.

Un dels fets que el poeta retrau als poderosos és la destrucció de la identitat col·lectiva, així al poema "Plany a la ciutat del miratge" observa com va podrint-se la ciutat de València, i reacciona amb uns versos amb un gran component biogràfic al poema "Do de naixença", on declara fermament la fidelitat a allò que ha heretat dels seus avantpassats, i es declara hereu apassionat d'aquells qui estimaren el seu poble a "Do de l'heretatge":

*De nit encara se senten les paraules que ens precediren
- Fuster, Estellés, Ventura, Sanchis Guarner, Valor...-
clevellant l'ordre establert per la penúria...*

¹⁴ GUILLEM, Ramon. *Vegeu nota 7.*

Com escriu Iban L. Llop¹⁵, en aquest llibre "*el poeta s'enfronta cara a cara a les noves formes de poder per demostra-li que encara hi ha en la vida ideals i valors pels quals encara es fa necessària la lluita.*"

A *Anatema* novament el contingut afecta de manera evident l'estil, els versos s'allarguen considerablement, fins al punt que moltes vegades podem parlar de poemes narratius, sovint ens trobem amb llargues enumeracions entre parèntesi per a expressar una idea, de vegades amb conceptes contraposats, són recursos que utilitza per a expressar el seus neguits, els seus dubtes o els seus desigs, en definitiva tota la complexitat del pensament humà.

El compromís amb el ser humà i amb la societat amb la que viu, continua estar present en el llibre *Al fons de vies desertes*, però manifestant-se encara amb més força, més ràbia i més contundència. En el primer apartat del llibre, el poeta viatja fins París i davant la tomba de Baudelaire, pensa que la poesia és un arma de combat contra la devastació. Però aquest concepte es fa més patent sobre tot en el segon apartat titulat "Conspiracions", on manifesta que els seus versos han de ser "*com clams de llibertat occint la penombra*", i es revolta contra l'entorn de banalitat en què li ha tocat viure, representat pel programes de televisió i el buit que ens queda en l'ànima. Trobem de nou la preocupació pel País, com és la destrucció del paisatge de La Plana de Castelló, al poema "Meridià 00'00'00'", i s'homenatja a aquells que han lluitat pel seu poble, malgrat les dificultats a "Sense la terra promesa".

Però on Manel Garcia Grau porta fins al límit el seu compromís amb la societat, és en el seu darrer llibre, *La mordassa*¹⁶, en el qual mostra "*taxativament el seu compromís amb allò que veu i defuig d'una societat que l'envolta d'una manera hostil i hipòcrita*¹⁷". Aquest llibre està compost de dos llargs poemes, el primer porta per títol "No trespassing", en ell agrupa els versos de dos en dos i els comença amb un "No", a la manera del "Diguem no " raimonià, el poeta ens insta a dir no, de vegades a fets actuals i circumstancials:

*No al frau de cap Terra Mítica
sense la pròpia i ancestral veu de la terra.*

O

*No a la neoliberal Europa
ni a les prebendes del seu llaquim ocult sota la desesma.*

¹⁵ LLOP, Iban L. "Amb veu alta", *El Temps*, núm. 885, 29 - V - 2001.

¹⁶ GARCIA GRAU, Manel. *La mordassa*. Perifèric edicions. Catarroja. 2003.

¹⁷ ALPERA, Lluís. *Una mordassa d'hipocresia i cinisme*. Levante. Posdata, 27 - febrer - 2004.

Però també diu no als poetes que escriuen des de la seua torre d'ivori, i obliden el ser humà:

*No a la literatura sense l'home
ni al paper sense la carn del sobreviure.*

En altres versos defensa els valors universals dels sers humans de totes les èpoques:

*No a l'esclavatge pusilànim de la intolerància
ni a l'essència odorant del seu rostre.*

El segon poema del llibre porta per títol "Efectes colaterals", en el qual es reflexiona àmpliament sobre l'essència del ser poeta i defèn el caràcter profundament humà dels seus versos:

*Ah, l'home, aquell abisme ferament
i fulgentment humà.*

I reivindica la veu d'aquells poetes que són un referent de la poesia universal: Maiakovsky, Pound, Brossa, A. Machado, Brodsky, Vives o Aub. Però sobretot defensa el dret del poeta a escriure lliurement:

*No patiu més pels cretins i els corifeus
i els agòlatres i la seua mordassa:
sols amb els mots viscuts
entre el fràgil diàleg dels ulls,
creieu-ho,
heretarem la terra.*

Però malgrat tot, la poesia de Manel Garcia Grau és un cant a l'esperança, esperança en què alguns homes i dones ajudaran la humanitat a fer aquest pas endavant per a ser plenament humans.

Josep Manuel San Abdon
Pròleg a *Els corrents invisibles / Las corrientes invisibles*